IVAN LAH

MARIJINA KONGREGACIJA RADNIKA

1904.-1929.

22380

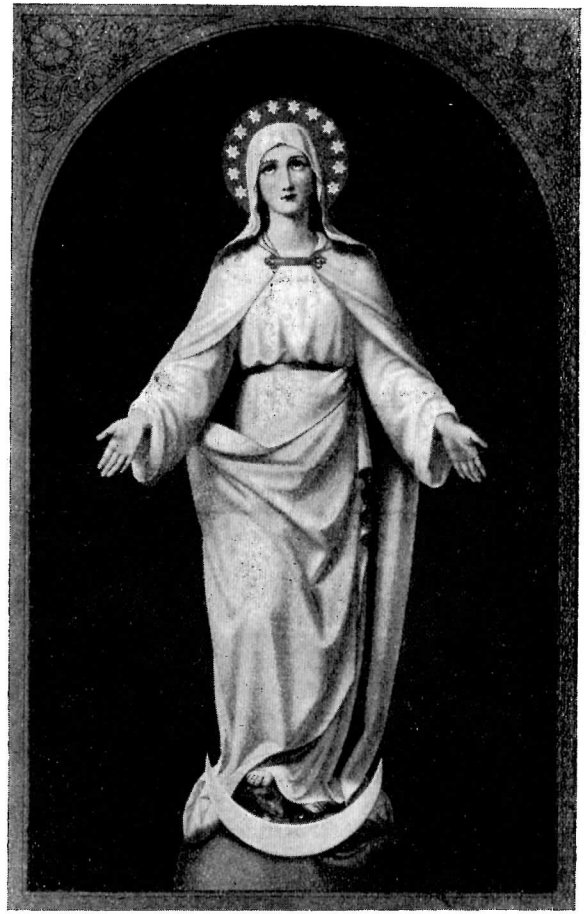

Majko naša, Djevice, bezgrešno začeta, moli za nas.

IVAN LAH

MARIJINA KONGREGACIJA RADNIKA

1904.-1929.

ZAGREB

IZDAJE »VJESNIK MARIJINIH KONGREGACIJA«

S dopuštenjem redovničkoga poglavarstva Družbe Isusove u Zagrebu od 19. listopada 1929. i nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu od 21. listopada 1929. broj 6744.

TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA

U V O D

Nad zemljom i pod zemljom kao marljiv crv kopa, radi, trudi, muči se i ubija često siromašan radnik. Patnik od kolijevke do groba, prezren, vrlo rijetko razumljen, u boli i skrbi od rana jutra do mrkle noći opet brižno pazi svoje, da odgoji dobru djecu za vrijedne članove ljudskoga društva. Svi od njega traže a malo ko njemu daje.

Ne! Danas mu se nuđaju mnogi. Organizuju ga u čvrste falange, obećavajući mu zlatna brda na ruševinama svega, što je ljudsko i Božje. Mnogi tamo zađoše ali se i brzo vratiše. Ima u čovjeka i nešto više od kratkotrajne, nestalne sreće, prolazna užitka. Oni krenuše novim putem, da u maloj školi velike Majke, koja je svijetu donijela spasenje, pođu putem vječnih istina. U ovoj školi, koja je odgojila mnogo najidealnijih značajeva i očeličila velike borce za prava patnika, traže i oni u revnom vršenju vjerskih dužnosti one stare puteve kršćanskih organizacija, što su sav svijet a napose radnika onako lijepo usrećivale u srednjem vijeku.

Ova je knjižica kratka povijest iz neškolovana pera jedne ovakove organizacije. Tek je sjeme bačeno i već je mnogi rod donijelo. Mnogi nađoše ovdje mir i sreću a mnogi i sretan zemaljski život. Neka Gospod blagoslovi i započeto djelo nastavi, da novi ljudi svojim duhom prožmu sve slojeve naših radničkih masa na što veću slavu prečiste Djeve, naše moćne Zaštitnice, Zagovornice i Gospodarice a na što veću duševnu i materijalnu blagodat svega radničkog svijeta!

U Zagrebu, na blagdan svih Svetih 1929.

Povijest Marijine kongregacije radnika u Zagrebu.

1. Osnutak i posveta zastave.

Družba Isusova, vjerna svome zadatku, nastoji da svaki stalež privede kršćanskoj savršenosti. Da to postigne, služi se i Marijinim kongregacijama kao uspješnim i plemenitim sredstvom, što ga je sv. Stolica mnogo puta odobrila i svakom staležu preporučila.

Kad je Družba Isusova g. 1902. na poziv pokojnoga nadbiskupa dra. Jurja Posilovića u Zagrebu opet uspostavljena, odmah je pomišljala na radnički stalež: kako bi mu u različnim pogiblima očuvala krepku vjeru i kako bi ga dovela do kršćanskih kreposti. Zato povjeri jednomu od svojih otaca p. Kulunčiću, da pokuša sakupljati vrijedne radnike pod okrilje Majke Božje. On se obratio na veleč. g. Matiju Seigerschmida, predsjednika kat. djetićkog društva u Zagrebu, s molbom, ne bi li bili voljni nekoji članovi istoga društva stupiti u Marijinu kongregaciju. Zaista ih se odazva devetorica i dvojica izvan društva, i tako bi prvi sastanak

3. srpnja 1904., na kojem su se počela čitati i tumačiti pravila kongregacije. Broj učesnika je međutim s vremenom više opadao nego rastao. No kad je vijest doprla i među vanjsko radništvo, brzo je počeo broj rasti. Na početku mjeseca rujna iste godine kandidati izabraše privremeno poglavarstvo. Konačno osta 16 članova, koji su bili svečano primljeni za prave zbornike Marijine 8. prosinca 1904. u 11 sati prije podne u kongregacijskoj kapelici. Kongregacija bi osnovana pod imenom Bezgrešnoga Začeća Blažene Djevice Marije i pod zaštitom sv. Josipa. Primanje je bilo vrlo svečano proslavljeno. Svojom su nazočnošću počastili novu kongregaciju po svojim izaslanicima ove kongregacije: akademska, bogoslovska, gimnazijska muška gornjogradska i donjogradska. Od prečasne gospode kanonika bili su nazočni: Plivelić, Lisac, dr. Premuš, sadašnji biskup, dr. Ante Bauer, sadašnji nadbiskup. Nadalje su bili gosp. dr. Jos. Lončarić, dr. Pazman i još mnogi drugi. Hrvatstvo, Katol. list i splitski Dom vrlo su lijepo opisali čitavu svečanost.

Prvi i glavni dobročinitelj novoosnovane kongregacije bio je zaonda preuzvišeni gosp. nadbiskup dr. Juraj Posilović. On je snosio sve troškove osnutka i još je dao prinos od K 190. Također su prečasna gospoda kanonici doprinijeli po 20 i po 10 K. Prečasni g. kanonik Rubetić, kao predsjednik knjiž. društva sv. Jero-

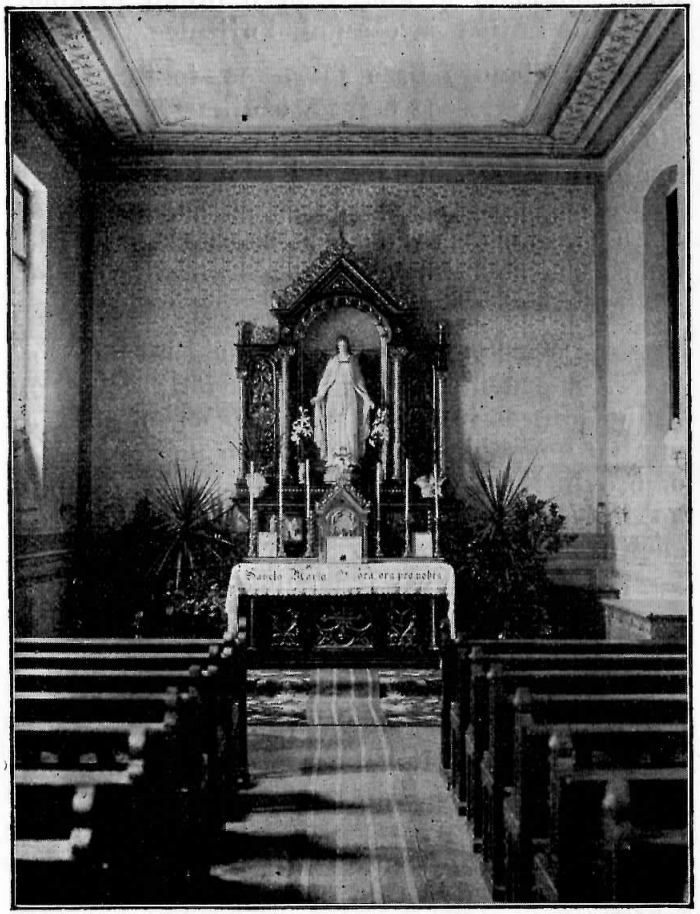

Kongregacijska kapelica kod Svetišta Srca Isusova, Palmotićeva ulica 31.

nima, poklonio je kongregaciji preko 30 kom. različnih knjiga za osnutak knjižnice.

Broj članova brzo je rastao, te je već za sama četiri mjeseca t. j. 25. ožujka 1905. poskočio na 32 člana. 1. lipnja iste godine, t. j. na Spasovo g. 1905. bio je prvi izlet i to na Trški Vrh Majci Božjoj Jeruzalemskoj, a 8. rujna, na Malu Gospu, drugi u Granešinu; tako je išlo redom sve do svjetskoga rata, po dva izleta na godinu.

Mjeseca kolovoza 1906. g. bude po naredbi veleč. o. provincijala prvi upravitelj veleč. o. Kulunčić premješten u Travnik za profesora, a upravu kongregacije preuzme po naredbi istog o. provincijala veleč. o. Umnik, sada već pokojni. Kada je novi upravitelj preuzeo kongregaciju, bilo je ravno 60 članova.

Pod upravom novoga upravitelja širila se kongregacija nevjerojatnom brzinom. Kako je o. Umnik bio mlad i agilan, znao je muževe predobivati za zbor Marijin, pa je u samom roku od godine dana pridošlo 68 novih članova. Videći novi upravitelj kako se kongregacija brzo širi, počeo je pomišljati na zbornički barjak. Zato se na 23. vijeću, 13. veljače g. 1907. i na slijedećim vijećima povela riječ o nabavi barjaka, te se konačno zaključilo, da se barjak što prije nabavi. Odmah se pristupilo k sabiranju novaca.

Nakon dvije godine rada, t. j. 23. kolovoza 1908. premjestiše poglavari o. Umnika, a uprava kongregacije ponovno bi povjerena prvome upravitelju o. Kulunčiću. Pod njegovom upravom nastavilo se oko nabave barjaka i sabiranja novaca, pa se s tim radom i dovršilo, tako da je posveta bila obavljena za njegove uprave. Za nabavu barjaka doprinijeli su veći dio sami zbornici, jedan dio darovali su različni dobročinitelji i prijatelji kongregacije, a kongregacija učiteljica s kongregacijom academica minor priredila je 23. veljače 1908. zabavu u Katoličkom Kasinu u korist barjaka. Samo tako je potrebita svota za barjak mogla biti sabrana za godinu dana. Barjak je nabavljen kod vrijednih naših sestara Milosrdnica u Zagrebu. Da obavi blagoslov barjaka bi zamoljen presv. g. Matija Seigerschmidt, protonotar i superior čč. ss. Milosrdnica, sada župnik u Mariji Bistrici. Kako su iz Djetićkoga društva, kojemu je on bio predsjednik, potekli prvi članovi kongregacije, radosno se g. Seigerschmidt odazvao tome pozivu.

Napokon je osvanuo i svečani dan 8. prosinca 1908., dan same posvete. Zbornici su se pripravili na taj čin ispovijedu i zajedničkom sv. pričesti u 8 sati u jutro, a sama posveta obavila se u 10 sati prije podne u crkvi presv. Srca Isusova. Glasilo »Hrvatstvo« ovako je opisalo tu svečanost:

»U crkvi otaca Isusovaca bila je 8. prosinca 1908. u 10 sati svečana služba Božja, koju je služio apostolski protonotar presv. g. Matija Seigerschmidt, general. superior č. sestara Milosrdnica, a na koru je pjevao »Vijenac«, pjevački zbor naših klerika. Poslije sv. Mise blagoslovio je presv. gospodin prekrasnu zastavu Marijine radničke kongregacije, a poslije toga obreda držao je zbornicima kratak govor. Zastava je od bijele svile. Na jednoj je strani slika Bezgriješne Djevice, a na drugoj Križ, dočim su pod križem izvezene riječi: U tom ćeš znaku pobijediti. Na sva četiri ugla s jedne i druge strane, rukom su krasno izvezeni radnički znakovi. Obje slike, radnički znakovi kao i lišće i cvijeće, kojim je ukrašena zastava s jedne i druge strane, izrađeno je vanredno fino i ukusno, kako to umiju raditi naše časne sestre Milosrdnice, kojih je djelo krasna ova zastava. Zastavi kumovala je presvj. gđa Elma pl. Havas, supruga šumarskog ravnatelja i članica gospojinske kongregacije.« Tako »Hrvatstvo«.

Neka bude i ovom zgodom izrečena najtoplija hvala sa strane kongregacije radnika našim vrlim i požrtvovnim č. sestrama na tom radu, jer se može punim pravom reći, da je zastava više poklonjena negoli plaćena, prema tome, kako je izrađena i koliko se za nju platilo. Stajala je naime samo jednu hiljadu Kruna.

2. Šira izgradnja kongregacije.

Nakon nabavljene zastave i posvete pristupilo se široj izgradnji kongregacije. Osnovale su se različne sekcije, od kojih su bile glavne: euharistička, pjevačka i sekcija za širenje dobre štampe. Pjevačke je sekcije istina nestalo silom prilika, no zato imademo jedan jaki i dobro poznati pjevački zbor »Branimir«, koji je u savezu s ovom sekcijom i o kojem će još biti govora na drugom mjestu.

Sekcija za dobru štampu je od svojega prvog početka dobro djelovala, te je godišnje raspačala na stotine različnih nabožnih glasila i dobrih knjiga, a isto čini još i danas. I euharistička sekcija još danas dobro djeluje. Članovi njezini marljivo primaju naknadnu sv. pričest. Mnoge su mlade kršćane nagovorili na sv. ispovijed, mnogima u smrtnom času doveli svećenika, da ih pripravi na put u vječnost. Ne ćemo potanko opisivati tok rada kongregacije, već ćemo to samo u glavnim crtama prikazati.

U prvim godinama života, t. j. od osnutka pa do posvete barjaka, nastojala je kongregacija najviše oko prave pobožnosti i duhovnoga usavršivanja. Bilo je skupnih hodočašća, izleta i sudjelovanja kod crkvenih svečanosti. No drugih javnih nastupa nije bilo. Istom na dan posvete barjaka prvi je puta istupila kongregacija u katol. Kasinu sa skromnom akademijom. Kod

akademije su sudjelovale iz blagonaklonosti i ostale kongregacije. Tako je g. Lazar Car, sveuč. prof. i član kongregacije akadem. major govorio o Mariji i radnicima, domagojac filozof Niko Milunić, član kongregacije akadem. minor, deklamovao je pjesmu prof. Rožića »Paladij«, kongregacija djevojaka kod sv. Marije lijepo je otpjevala nekoliko Marijinih pjesama pod ravnanjem agilne učenice ženske učiteljske škole Josipe Lončar, a tamburaški zbor hrv. katol. djetićkog društva vješto je izvodio, pod ravnanjem svoga tadanjeg zborovođe g. Zgorelca, svoje lijepe i svima drage tamburaške melodije.

Od sada počevši kongregacija je radnika uz rijetke izuzetke svake godine istupila s javnim priredbama, isprva doduše skromno, no s vremenom sve savršenije. Tako je na prvu obljetnicu posvete barjaka 8. prosinca 1909. priredila sličnu svečanost u katol. Kasinu, a to je činila i narednih godina.

Na početku godine 1910. bi upravitelj o. Kulunčić opet premješten, a upravu kongregacije privremeno primi o. Kujundžić, da je već 17. travnja i. g. t. j. na blagdan zaštite sv. Josipa preda o. Kurzmanu. Novi se upravitelj svojski zauzeo za kongregaciju. Deviza mu je bila: Svestrani apostolski rad kongregacije u javnom životu. Istina, zato je trebalo novaca, nu on ih je znao i pribaviti, a da od zbornika nitko nije trpio. Kongregacija je dala napraviti male blo-

kove sa ceduljicama, na kojima je bilo štampano: »Agitacioni fond radničke kongregacije 10 filira komad«. S tim blokom sabirali su zbornici među svojim prijateljima, no najviše je sabrao o. upravitelj, kad je držao gdje misije i duhovne vježbe. Tako bi u kratkom roku sabrano oko 800 Kruna, što je za onda mnogo značilo. Na toj se podlozi moglo započeti sa širim apostolskim radom.

Već se dulje vremena opažala potreba, da se uvedu javni sastanci zbornika, na koje bi mogle doći i njihove obitelji, uži znanci i prijatelji. Pod upravom o. Kurzmana ovoj se potrebi odmah doskočilo, pa je već 16. svibnja iste godine bio prvi, a 28. lipnja drugi ovakav javni sastanak u hotelu Royalu, gdje je bilo vrlo živahno i veselo.

Drugo što je bilo osobito na srcu upravitelju o. Kurzmanu bilo je, da se po javnim lokalima t. j. gostionicama u Zagrebu uvedu u posne dane posna jela i da se u njima može čitati i katol. štampa. Zato bi zaključeno, da se nekoliko članova zbornika međusobno porazdijele, pa da pođu u posne dane po zagrebačkim gostionicama kao gosti tražeći posna jela i katoličke listove. Gdje toga ne nađu, da ništa ne uzimlju, već s prezirom napuste gostionicu; a gdje dobiju, neka naruče nešto, bilo pića ili jela, a na trošak agitacionog fonda.

I druga su se mnoga dobra djela činila iz agitacionog fonda, pa je napose spomena vrijedno, da su se iskorjenjivali divlji brakovi. Gdje su bili parovi siromašni, nabavile su im se za vjenčanje potrebite isprave i platili troškovi vjenčanja, nehajne i neuke se poučilo i upozorilo na dostojanstvo bračnoga života. Nekolikim siromašnijim djevojkama dao se najpotrebitiji miraz, da su mogle stupiti u redovnički stalež, siromasi i bolesnici dobivali su nužne potpore i t. d. Stvar se bila lijepo počela razvijati, no tek što se započelo, već je došao poziv od o. provincijala iz Beča, da o. Kurzman dođe u Austriju, jer da ga treba za obnovljenje jednoga dječačkog zavoda. Razumije se, da se o. Kurzman iz poslušnosti odazvao pozivu, pa je tako kongregacija radnika opet izgubila jednog agilnog upravitelja.

Kongregacija je međutim nastavila svoj redoviti tok života, išla na izlete i hodočašća, a priređivala i skromne svečanosti odn. predstave.

God. 1914. svečano je proslavila desetu godišnjicu svoga opstanka. Osim crkvenog dijela priredila je i svečanu akademiju na 8. prosinca t. j. na glavnu svoju svetkovinu dan Bezgr. Začeća u 11 sati prije podne u dvorani Starčevićeva doma. Na toj svečanosti bila su mnoga odlična gospoda: preč. gospoda kanonici pa i sam preuzv. gospodin nadbiskup dr. A. Bauer. U programu sudjelovali su iz blagonaklonosti

g. dr. Stj. Markulin odsviravši na klaviru neke stvari od Liszta i »Ave verum Corpus« od Mozarta, zatim gosp. Filip Hajduković sa svojim zborom otpjevavši Dieboldz: »Beata es Virgo« i »Ave Maria« od Lučića.

3. Vrijeme svjetskoga rata. Javne priredbe.

Iste kobne godine došao je i poznati svjetski rat, pa kako je taj nemili gost tražio mnoge žrtve, tako mu je morala i kongregacija radnika da žrtvuje nekoliko agilnih sila. Rat obično poremeti društveni poredak, pa je to osjetila i kongregacija radnika. No nije klonula. Za nju kao da se u tom času otvorilo novo polje rada. U prvom redu dakako bila joj je dužnost moliti se Gospodinu Bogu za što skoriji svršetak rata, pa je u tu svrhu priređivala među svojim članovima posebne molitve i s ostalim kongregacijama javna hodočašća, ali je počela nastupati i sa predstavama većeg stila. Tako je za 8. prosinca 1916., kao na dan glavne svetkovine, bila određena predstava »Mladi Vitez«, koja se morala odgoditi radi stanovitog događaja na dan 2. veljače slijedeće godine. Predstava je davana u Građanskoj streljani uz sudjelovanje Domobranske glazbe, te je izvanredno dobro uspjela. U drami je ocrtano, kako se sv. Alojzije imao boriti sa svojim ocem za redovničko zvanje. 14. travnja 1918. davana je

u dvorani Glazbenog zavoda druga još ljepša predstava »Mlinovi pod zemljom«, historička igra iz doba prvih kršćana. Stvar se ponovno davala 15. prosinca iste godine u Građanskoj streljani. Godine 1919. 16. studenoga i 8. prosinca davana bi predstava »Garcija Moreno«, i to oba puta u Glazbenom zavodu. 1. veljače 1920. ponovno bi davana predstava »Mladi Vitez« također u Glazbenom zavodu. Kod ovih zadnjih predstava sudjelovala je već onda glazba Vojske Srca Isusova, pa su te priredbe sve potpuno uspjele.

Videći ostala vjerska i prosvjetna društva uspjehe kongregacije radnika započela su i ona prirеđivati na veliko predstave i utjecati se pod vodstvo kongregacije radnika.

Jedna je pak poteškoća bila kod predstava, a to je bilo pitanje dvorane, kulisa i drugih sprema. Za dvoranu je bilo teško, a za kulise još teže. Obično su se nabavljale iz kazališta, što je bilo skopčano s velikim troškom i naporom. Zato je kongregacija radnika načinila posebnu pogodbu s upravom Glazbenog zavoda, da je dvoranu mogla dobiti u svako vrijeme i uz vrlo povoljne uvjete, te da je mogla prema pozornici nabaviti i urediti kulise. Time je bilo mnogo olakšano svima kod davanja predstava. Mnogi će se još ugodno sjećati vrlo lijepih i uspjelih predstava, što su ih davale učiteljske pripravnice iz škole č. ss. Milosrdnica, a između

svih bila je najljepša i najuspjelija »Maria Virgo«, koja se davala tri puta za redom i svaki puta sa sve većom navalom publike. Svima tima predstavama ravnali su članovi kongregacije radnika, a kod »Maria Virgo« je i jedan član igrao ulogu velikog svećenika.

Čitavog tog agilnog rada kongregacije radnika u ono doba bio je vođa tadašnji upravitelj kongregacije o. Michielli.

Osim navedenih predstava poduzete su i mnoge druge korisne stvari. Jer pako kongregacija kao takova nije mogla širih pokreta poduzimati, ustrojena bi Vojska Srca Isusova, u koju su stupili svi članovi kongregacije. Pod imenom Vojske S. I. bi osnovana glazba, Konzum i Katol. Kino. Istina sva ta tri pothvata nisu uspjela posve prema programu, no može se reći, da je ostala jedna jaka ideja, koja je s vremenom ipak urodila dobrim plodom. Glazba je dugo vremena lijepo djelovala. Kod svih je predstava sudjelovala i oživljavala publiku svojim ugodnim sviranjem, a u diletantima pobuđivala srčano raspoloženje i odvažnost. Da je konačno prestala djelovati, bila je najviše krivnja u tome, što nije bilo za to prikladnih prostorija i što nije bilo više agilnog vođe. No ako se glazba i nije mogla uzdržati stalno na životu, može se ustvrditi, da je bila jaki pokretač ideje, pa ne će biti pretjerano ako se kaže, da se imade baš toj glazbi zahvaliti, što

imademo danas tri jake glazbe u Zagrebu: željezničarsku, poštarsku i tramvajsku.

Nije imala doduše nikakove veze glazba Vojske S. I. sa sadašnjim novim nopomenutim glazbama, ali se može reći, da je dala poticaja, te su se one redom osnivale.

Konzum istina nije nikako uspio, a to zato, što se osnovao na predratnim prilikama, a jer su se prilike nakon rata iz temelja promijenile, nije bio ostvariv.

Ni Kino nije uspio, ali je ipak bio postavljen temelj na tome polju, pa je iz toga temelja može se reći niknulo Društvo »Katol. Dom« ili kako se naziva »Jeronimska dvorana«, kako ćemo još kasnije čuti.

Od god. 1920. pa do danas nije kongregacija radnika više priređivala nikakove predstave ni svečanosti. Uzrok tome bile su poratne prilike, promjene prilika kod samih članova i slično, a dosta i to, što se iste godine odvojila od kongregacije radnika kongregacija omladinaca, pa je time kongregacija radnika izgubila znatan broj najboljih sila. No ako se pravo uzme, kongregacija je radnika imala i pravo na neki počinak, jer u koliko je ona počivala, toliko je omladinska više radila, a i bila je njezino rođenče.

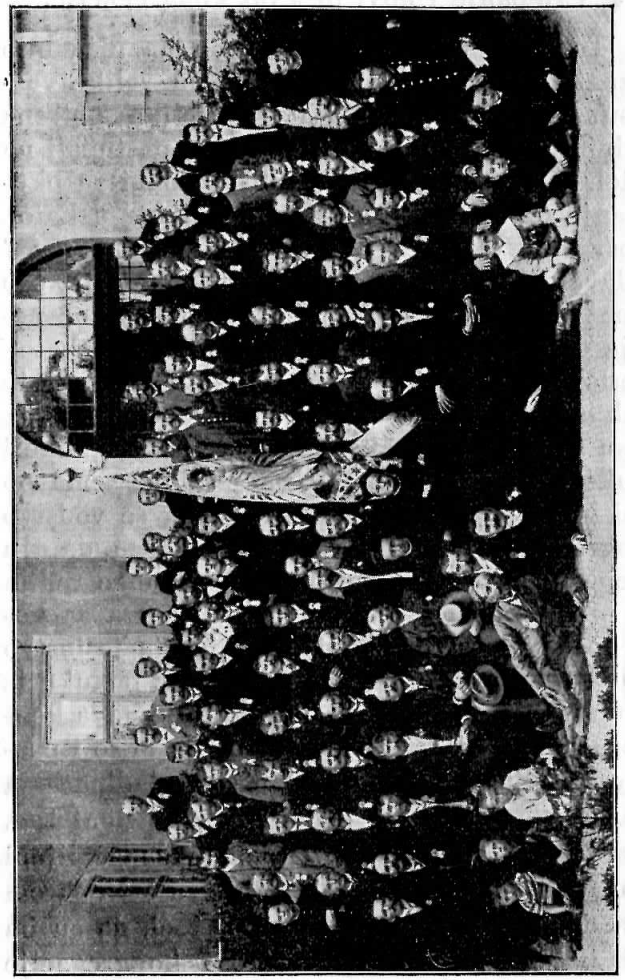

Marijina kongregacija radnika 1910.

4. Cijepanje i novi procvat kongregacije.

To njezino rođenče ne samo da nije bilo neznatno, već je bilo i te kako od velike važnosti. U ono doba opažala se velika potreba agilnih mladih ljudi, koji bi javno nastupali na katol. sastancima, koji bi bili sposobni za okupljanje omladine širom hrv. domovine u katol. prosvjetna društva. A gdje si ih mogao naći? Zadavalo je to brige onim faktorima, koji su o tome razmišljali. Opstojala su doduše još nekoja društva na vjerskim temeljima kao katol. djetićko društvo, kršć. socijali i slično, ali je ipak oko zapelo o članove kongregacije radnika, te su njih počeli pozivati na posebne sastanke i pouke u tom smjeru. I prem je stvar sama po sebi bila plemenita i potrebna, ipak se vodstvo kongregacije radnika bunilo protiv toga, da nju cijepaju, jer je i ona u ono doba mnogo radila na prosvjetnom i socijalnom polju. Da se konačno stvar sredi, zaključilo je starješinstvo Družbe Isusove, da se sve mlade sile povuku iz kongregacije radnika, te da se osnuje nova kongregacija za njih. Što se zaključilo, to se i provelo. Osnovala se kongregacija omladinaca, a njezini članovi brzo se dali na agitacioni rad. Poznato nam je svima, da imade danas lijepi broj orlovskih i omladinskih društava širom hrv. domovine, za koje se može reći, da su im bili početnici i osnivači članovi kongregacije

radnika. Kongregacija radnika može stoga biti ponosna, jer gleda danas svoju mnogobrojnu veselu unučad, kako lijepo napreduju, kako blagoslovno djeluju na dobro hrv. omladine i kako se vesele svome opstanku.

Činjenica je, ako jedno društvo ne radi, da i ne napreduje, a ako ne napreduje, nazaduje. Opazilo se to s vremenom i kod kongregacije radnika. Moglo bi se reći, da je tome bilo krivnje i u pomanjkanju sila za stalno vodstvo kongregacije, t. j. starješinstvo D. I. nije imalo dovoljno otaca, da bi se mogao odrediti stalan upravitelj kongregaciji, koji bi joj se naročito posvetio.

Konačno je i ta stvar sretno sređena, pa se koncem g. 1926. stalo s novim upraviteljem o. Müllerom ozbiljno raditi, kako da se kongregacija vine do svoje prvobitne visine.

Novi upravitelj, mlad i agilan, svojski se zauzeo, da kongregaciju radnika opet oživi. Prvo što je bilo, uvela su se osim redovitih sastanaka u kapelici i praktična predavanja izvan kapelice, svaki drugi petak.

Na predavanjima se raspravljalo o važnosti štampe, o svjetskim događajima, o financijskim prilikama, gospodarstvu i t. d. jednom riječi o svemu, što čovjek u svom životu treba da znade. Bilo je osobito važno, što su mogli u tim predavanjima i sami članovi sudjelovati i stavljati različna pitanja, koja je o. upravitelj rješavao.

Nastojalo se, da govori na sastancima budu što zanimljiviji i privlačiviji. Plod djelovanja novoga upravitelja brzo se opazio. Zbornici su počeli marljivije dolaziti na sastanke i zajedničke sv. pričesti. Kandidata se javio lijep broj, pa je bilo na glavnu svetkovinu 8. prosinca 1927. primljeno 13 novih članova, što je bilo po prvi puta iza onih godina cvjetanja, da je bio tako velik broj kandidata najednom primljen. Predstava istina kongregacija nije priređivala već iz poznatih razloga, a zapravo nije ni bilo moguće, jer je trebalo sve ostalo nužnije opet uspostaviti i u sklad privesti. Tako su se opet uveli obiteljski sastanci, izleti, obnovila se i uredila bogata knjižnica, koja raspolaže s lijepim brojem poučnih i zabavnih knjiga, jer je u ratno doba bila sasvim prestala funkcionirati. Prešlo se također na prikupljanje članova u društvo sv. Jeronima i na prikupljanje pretplatnika za ostale vjerske listove, pa se tih od tada do danas sakupilo po članovima kongregacije priličan broj, a samih knjiga katol. naklada raspačalo se nekoliko tisuća.

God. 1927. osnovala se nova sekcija: za podupiranje svećeničkog pomlatka, koja pomaže siromašne đake da se izobraze za svećenike. Sekcija dobro stoji i djeluje, podupirući sada 2 đaka.

Ovime bi bio u glavnim crtama označen nutarnji rad kongregacije radnika. Da vidimo još,

što je sve kongregacija sa svojim članovima učinila u širem smislu za opću prosvjetu.

5. »Jeronimska dvorana«, »Rodoljub«, »Branimir«.

Da se napokon u Zagrebu ipak razmahao jači katol. život u najnovije doba mnogo se imade zahvaliti i kongregaciji radnika. Ona je, može se reći, koja je pokrenula ideju za ostvarenjem katol. Doma. Svima je znano, da prije njezina osnutka nije bilo u Zagrebu nikakovih katoličkih javnih priredaba i predstava za širu publiku. Sve što je bilo, bilo je tek u školskim zavodima i u katol. djetićkom društvu. Pa ipak su takove priredbe i te kako važno i dobro uzgojno sredstvo za sve, bilo mlado ili staro. Često se pitalo, zašto Zagreb nema jednoga pristojnog »Katol. Doma« ili barem jedne sjajne i prostrane dvorane. Zar nije bilo za to sredstava, ili nije moguće publika imala smisla za javne priredbe i predstave? Poznata je stvar, da su u predratno doba stanoviti zagrebački dobrotvori znali godišnje porazdijeliti od svojeg suviška među dobrotvorna društva po stotine hiljada kruna. Stvar je to sama po sebi svakako plemenita, ali su od tih darova katolici imali vrlo malo koristi. Da se dakle jedna od onih svota uzela za gradnju »Katol. Doma« imao bi Zagreb već odavna sjajan »Katol. Dom«. Također je po-

znato, da se i publika i te kako interesirala za predstave. Tko je pohađao u ono doba predstave Katol. djetićkog društva, sjećat će se još, kako su bile uvijek dobro posjećene, upravo prenatrpane, prem su bile vrlo primitivne, same šale i lakrdije. A kada je napokon i kongregacija radnika počela izlaziti sa svojim predstavama i ako također u početku sa skromnim, isto su tako bile dvorane, prem mnogo veće, uvijek dupkom pune. Bilo je dakle i sredstava za Dom i interesa publike za javne priredbe, ali nažalost nije bilo razumijevanja među onima, kojima bi bilo moguće izvesti jednu tako važnu i potrebnu instituciju. Kad je dakle kongregacija radnika osnovana i kad je ona započela izlaziti sa svojim lijepim predstavama, te kad su se u nju ugledala i ostala društva, zainteresovali su se za tu katol. stvar viši krugovi uviđajući, da bi ipak bilo potrebno, da imadu i katolici u Zagrebu svoj dom. Konačno se počelo i na tome ozbiljno raditi. Dana 11. prosinca 1919. bila je sazvana anketa predstavnika svih katol. društava u Zagrebu, na kojoj bi zaključeno, da se pristupi k ostvarenju gradnje i na kojoj bi izabran poslovni odbor. 31. kolovoza 1921. bila je zadnja sjednica poslovnoga odbora, na kojoj potpredsjednik javlja, da je sve pripravno za gradnju, samo još fali oko sto hiljada kruna, pa dok mu ta svota nije osigurana, ne može započeti s gradnjom. Na to se javio jedan odbor-

Kongregacija s o. Kurzmannom.

nik, član kongregacije radnika, da je pripravan uzeti još i za rečenu svotu dionica, samo da se može započeti s gradnjom. Tako se napokon pristupilo gradnji, te se 25. rujna iste godine svečano blagoslovio temeljni kamen. Kongregacija radnika i njezini članovi bili su najjači akcionari društva »Katol. Dom« iza preuzv. gosp. nadbiskupa Bauera i presv. gosp. Akšamovića.

U ratno i poratno doba opazila se više no ikada potreba organiziranja različnih slojeva ljudi. I ako su gotovo već sve grane ljudskog društva bile organizirane, na jedan sloj nije nitko pomišljao, a može se reći na najzapušteniji sloj, a to su naučnici ili šegrti. Opažali su to najbolje gg. katehete, koji su dolazili s njima u najuži dodir u šegrtskim školama. Jedan od njih dođe stoga na sretnu misao, te se zauzme za stvar. Poznata je to ličnost i svima draga naime g. dr. Šimečki, pravi ljubitelj mladeži.

Bilo je god. 1920. kada je on počeo sakupljati šegrte da ih organizira, dakako ne da se bore za materijalna dobra ili da se bune protiv svojih majstora, već da se moralno pridignu odnosno da ostanu na putu kreposnoga života. I bilo je lijepoga izgleda, da će ih moći okupiti, ali je nadošla odmah i poteškoća, kako da ih održi na ukupu. Zato je trebalo nešto što privlači, a to je dakako u prvom redu glazba. Trebalo je dakle stvoriti tamburaški zbor. No za to je opet trebalo novaca i to prilična svota,

jer je to bilo doba velike skupoće. Vođa i organizator, veleuč. g. dr. Šimečki brzo se dosjeti, te se obrati na jednog člana kongregacije radnika s molbom, ne bi li on tome mladome društvu nabavio glazbala. Veleučeni je uspio, taj član kongregacije nabavio je glazbala za čitavi zbor i osim toga klavir, pa je tako bio postavljen temelj jednom vrlo potrebnom mladom društvu. Mlado je društvo vrlo lijepo napredovalo u moralnom pogledu pod vodstvom vrsnog svog vođe u početku pod imenom »Društvo naučnika«, no s vremenom se moralo ime promijeniti, pošto su naučnici postali kalfe, i prozvalo se Hrv. katol. omladinsko društvo »Rodoljub«. Većini od nas bit će poznato to društvo, jer nas često ugodno zabavlja svojim vrlo dotjeranim koncertima i predstavama.

U doba živahnoga rada katol. društava opažala se opet potreba jednoga katol. pjevačkog društva, koje bi ispunjavalo prazninu, što se vazda opažala kod javnih priredbi. Kod župe sv. Marije bio je malen pjevački zbor muževa. Zborovođa toga društva počeo je razmišljati, ne bi li se mogao ustrojiti jedan jaki pjevački zbor, koji bi mogao i javno nastupati. Misao ga nije prevarila. Sakupi nekoliko ozbiljnih muževa, većinom članova kongregacije radnika te osnuje lijep i jak pjevački zbor pod imenom Prvo hrv. katol. pjev. društvo »Branimir«. Društvo je osnovano god. 1920. i danas je vrlo dobro po-

znato svoj javnosti, jer vrlo često nastupa kod javnih svečanosti.

Temeljni članovi toga društva bili su i još su danas članovi kongregacije radnika, a i sam pokrovitelj je član iste kongregacije. I tome društvu pružena je prva novčana pripomoć od pokrovitelja, člana kongregacije radnika.

Po članovima kongregacije radnika tri su radničke familije došle do svog posjeda i blagostanja, jednoj se udovici dva puta spasio imetak od lihvara, a mnogima se obiteljima pripomoglo u nuždi što s većim što opet s manjim uspjehom, a dakako gdjegdje i bez uspjeha i na štetu samih dobročinitelja, kako to već biva, pače nastala su i najveća neprijateljstva između darovatelja i primaoca.

6. Dobri primjeri zbornika.

Ovo bi bila u glavnim crtama vidljiva djela kongregacije radnika kroz 25 godina njezina opstanka. Koliko su primjeri života zbornika dobra učinili, to će se dakako tek u knjizi života moći jednom čitati. Da se pak vidi, što čini dobar primjer, navest ćemo ukratko samo jedan između mnogih. Neki član iste ove kongregacije pripovijedao je jedan događaj, što ga je sam doživio.

»Kad sam prvi puta putovao u Banju Luku po poslu,« veli on, »zaželio sam da vidim gla-

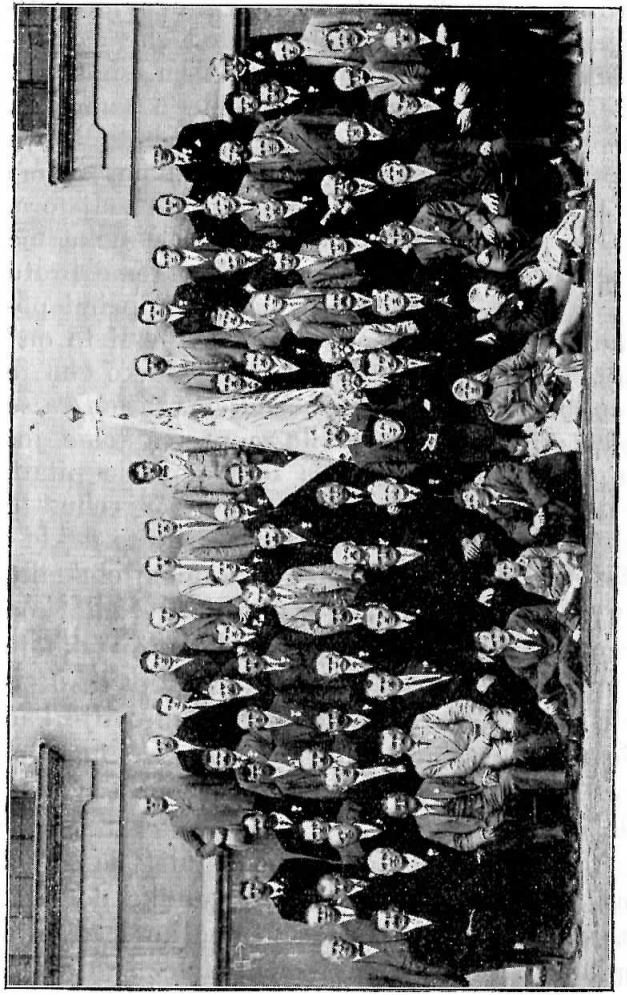

Radnička Marijina kongregacija 1929.

soviti samostan Trapista sa svim njegovim institucijama. Dobio sam preporuku od glavara Isusovačke kuće u Zagrebu, da budem sigurniji. Dođem dakle u određeno vrijeme u samostan. Brat vratar primi me prijazno i odnese moju posjetnicu sa spomenutom preporukom svome glavaru. Glavar odredi jednog brata majstora, koji je imao dopuštenje da govori, neka me prati i sve mi pokaže, pa je tako tome bratu došla i moja posjetnica u ruke. On primi posjetnicu i čita: N. N. iz Zagreba. »Je li to on? Ime mu je isto, idem da vidim.« Dakako čim je došao, pitao me, da li ga poznajem. Nisam ga se mogao sjetiti ni kao civila, a prema tome još manje kao redovnika. Na to me počne pitati, da li poznajem obrtnika N. N. u Zagrebu. Ja mu odgovorim da ga poznajem. »Vidite dakle,« kaže on, »vi ste zalazili često k tome obrtniku kao prijatelj, a ja sam u ono doba radio kod njega kao kalfa. Vaš život i vladanje tako je na mene djelovao, da sam odlučio i ja tako živjeti i što više, evo me danas vidite ovdje kao redovnika u samostanu Trapista. Ovo imadem Vama zahvaliti i ja sam sasvim sretan u svojem staležu.«

Vrijedno je također spomenuti, da su iz familija članova kongregacije radnika do sada odgojena tri svećenika, a iz same kongregacije stupila su dvojica u redovnički stalež i to jedan

u franjevce, a drugi (brat Šmidt) u Isusovce, koji se danas nalazi u Indiji kao brat misionar.

Kongregacija radnika ponosi se i time, što je jedan njezin član odlikovan od sv. Oca Pape zlatnom medaljom pro Ecclesia et Pontifice, za zaslužan svoj rad.

Kongregacija radnika bila je također zastupana po svojim članovima na vjerskim hodočašćima kao god. 1908. u Lurdu kad se slavila 50. godišnjica proglašenja Bezgrešnog Začeća Bl. Djevice Marije, g. 1909. u Rimu, a također i na velikom Euharističkom kongresu g. 1922. opet u Rimu.

7. Sadanje stanje kongregacije.

Poratne prilike, teško sadanje stanje svijeta uopće, a napose teške naše privredne prilike najjače ubijaju siromašne radničke slojeve. Sve se više ljudi javlja u kongregaciju. Vidi se, da im duša traži ono više. Svi napori raznih ljudi nisu dosada uspjeli da našega radnika odvrate od vjere i Crkve. On je sretan, kad u svojoj kapelici može da svojoj nebeskoj Majci pjeva. Duša mu je lakša, kad smije pred svoju Zaštitnicu i Gospodaricu da iznese sve jade i nevolje svoje i svojih milih. Vrlo rado sluša riječ Božju i ako ikako može, doći će na predavanje, da štogod nauči. Istina je, nisu svi tako revni, ali u većine lako je to konstatirati. Ali, jedno

strašno »ali« izbija iz duše svih, koji gledaju, što se sada oko nas zbiva. Materijalizam preoteo je mah na svim linijama. Žure se ljudi naprežući sve svoje sile, da što više steku. Raja jadna mora da radi dan i noć za siromašnu plaću. Nažalost mnogi i u nedjelje ne mogu da dođu do toliko potrebna počinka, što ga Bog nalaže, narav traži i sav kulturni svijet svakome priznaje. Niti jedan dan u tjednu nije često slobodan radnik, da barem neko vrijeme posveti svojoj duši.

Lako je razumjeti, da kod ovakovih prilika ne mogu mnogi i mnogi do kongregacije. Čemu će se upisivati, kad ne može dolaziti ni na sastanke ni na zajedničke zborničke sv. pričesti?

Još sve drži stara garda sakupljajući iz sadašnjih masa nove klice, da nastave djelo, što su ga stari započeli i kroz dvadeset i pet godina održali.

Koncem godine 1929. ovako je bila sastavljena uprava kongregacije radnika i ovoliki je broj njezinih članova:

Upravitelj:
O. Müller Josip D. I.

Nastojnik:
Metelko Antun

Pobočnici:
Kalenić Josip **Kuftinec Mato**

Tajnik: **Lah Ivan**
Zamjenik tajnika: **Govedić Melhior**

Vijećnici:
Hohnjec Franjo **Kahn Josip**
Jakšić Mijo **Krizmančić Petar**
Ladović Josip

Blagajnik: **Kahn Josip**
Učitelj kandidata: **Metelko Antun**
Knjižničar: **Kuftinec Mato**
Zamjenik knjižničara: **Žerjav Martin**
Bolničar: **Kiš Vjekoslav**
Sakristani: **Fanjek Josip**, **Jernejić Ljudevit**
Zamjenici: **Juretić Ivan**, **Žerjav Martin**
Vratar: **Ladović Josip**
Zamjenik: **Kršek Fabijan**
Barjaktar: **Krizmančič Petar**
Zamjenik: **Hohnjec Franjo**
Asistenti: **Gašpert Marko**, **Kahn Josip**

Redoviti zbornici:

Bahčić Ivan, ož., post. obrtnik.
Bakran Đuro, ož., stolar.
Bartoš Antun, ož., tesar.
Blažević Antun, ož., podvornik.
Brajković Pavao, ož., narednik.
Bauk Mihovil, ož., trhonoša.
Brajo Ivan, ož., poštar.
Buniček Florijan, ož., podvor.
Burić Petar, ož., šofer.
Cerovski Milan, ož., radnik.
Čižmek Dragutin, ož., radnik.
Dolenc Franjo, ož., poslovođa.
Drenski Fabijan, ož., um. želj.
Dujaković Nikola, ož., pr. n.
Dušak Franjo, ož., stol. obrt.
Dušak Juraj, ož., trgovac.
Elijaš Ivan, ož., otpremnik.
Fanjek Josip, ož., poštar.
Ferko Josip, ož., željezničar.
Filaj Antun, ud., željezničar.
Franković Pavao, ož., mlinar.
Gašpert Marko, ož., kamenotis.
Glavač Franjo, ož., postolar.
Gorjanc Franjo, ož., mlinar.
Gotal Juraj, ož., poštar.
Govedić Melhior, ož., um. bilježnik.
Gruntner Ferdo, neož., podv.
Gustović Antun, ož., prodavač.
Gjuričković Franjo, ož., poštar.
Habunek Juraj, ož., podvornik.
Hadžina Andrija, ud., podvor.
Hitrec Tomo, ož., činovnik.
Hohnjec Franjo, ož., podvor.
Horvat Josip, ož., priv. činov.
Hudoljetnjak Josip, ož., radnik.
Ivančević Đuro, ož., podvor.
Jager Matija, neož., podvornik.
Jakšić Mijo, ož., vlasnik kuće.
Jelavić Petar, ož., trgovac.
Jernejić Ljudevit, ož., postol.
Juretić Ivan, ož., poštar.
Kahn J. ož., um. skl. drž. želj.
Kalenić Josip, ož., trgovac.
Kenfelja Stjepan, ož., stolar.
Kiš Vjekoslav, ož., poštar.
Kišić Franjo, ož., post. obrt.
Kondrić Stjepan, neož., krojač.
Kovačiček Stj., ož., um. poštar.
Kožić Juraj, ož., post. obrtnik.
Kresnik Đuro, ož., poštar.
Kresnik Ivan, neož., pipničar.
Kresnik Nikola, ož., krojač.
Krizmančić Petar, ož., ložač.
Križan Mirko, ož., opančar. obrt.
Kršek Fabijan, ož., inkasator.
Kuftinec Matija, ož., um. poštar.
Kuster Viktor, ož., post. obrt.
Ladović Josip, ož., kamenotisk.
Lah Ivan, neož., priv. činov.
Makovec Ivan, ož., post. obrt.
Matijašić Franjo, ož., podvor.
Medlobi Antun, ož., um. željez.
Meško Josip, ož., laborant.
Metelko Ant., ud., um. željez.
Milavec Josip, ož., strojar.
Milić Josip, ož., trgovac.
Milošak Mato, ož., kroj. obrt.

Močilar Mijo, ož., mlinar.
Neidhard Antun, neož., meh.
Novak Vjekoslav, ož., podvor.
Očak Ivan, ož., radnik.
Otorepec Ivan, ož., radnik.
Ožir Mijo, ož., pomoć. labor.
Palešćak Petar, neož., zidar.
Pavešić Ivan, ož., mlinar.
Pek Franjo, ož., radnik.
Petrak Gašpar, ož., radnik.
Petrović Petar, ož., kir. ortp. poslovođa.
Petrović Vilko, ož., rač. kontr.
Petrović Božidar, ož., trgovac.
Pintarić Tomo, ož., radnik.
Pogačić Josip, ož., podvornik.
Pompe Vjekoslav, ož., vrtlar.
Potočnjak Mato, ož., krojač.
Pufnik R. neož., priv. namješt.
Resnik Martin, ož., kućevlas.
Rogan Josip, ož., podvornik.
Rotkvić Matija, ož., kućevlas.
Rumiha Vilim, ož., inkasator.
Santaj Antun, ož., podvornik.
Sekelj Adam, udov., um. poštar.
Smrekar Mirko, ož., željezničar.
Stiplošek Josip, ož., radnik.
Sutlović Ivan, ož., predradnik.
Šmalcl Franjo, ož., tesar. obrt.
Štrus Franjo, ož., stolar.
Težak Mihovil, neož., postol.
Valent Josip, ož., podvornik.
Vešligaj Vid, ož., um. željez.
Vragović Fabijan, ož., podvor.
Vukovac Ivan, ož., post. obrt.
Zebec Aleksa, udov., stolar.
Zubak Đuro, ož., pokostar.
Žerjav Martin, neož., knjigov.

Odsutni članovi:

Kunović Stjepan, neož., radnik.
Lehpamer Stjepan, neož., fotogr.
Turkalj Pavao, neož., radnik.
Žabek Jurej, ož., soboslikar.

Kandidati:

Cvilinder Florijan, ož., podvor.
Kralj Rok, ož., monter.
Vutuc Valent, ož., mitničar.
Žabkar Alojz, ož., stolar.

Prešli u redovnike:

Bađinec Stjepan, Franjevac.
Schmidt Mijo, Isusovac.

*

SADRŽAJ:

	Strana
Uvod	5
1. Osnutak i posveta zastave	7
2. Šira izgradnja kongregacije	13
3. Vrijeme svjetskoga rata. Javne priredbe . .	17
4. Cijepanje i novi procvat kongregacije . . .	22
5. »Jeronimska dvorana«, »Rodoljub«, »Branimir«	25
6. Dobri primjeri zbornika	30
7. Sadanje stanje kongregacije	33